

בצרון : ירחון למדע, לספרות ולבעיות הזמן, שנה ל"ד, כרך ס"ד, חוב' א' (301)
(תשרי-חשון תשל"ג, אוקטובר 1972)

אגרת מישראל

המאבק למען עלית יהודים מבריה"מ והמשבר במפ"ם

מאת יצחק איזנברג

— א —

על אקדמאי יהודי, הרי הסכומים ש-
בהם המדובר הם ממש אגדתיים. בינ-
תים הגיעו ידיעות בדרכים שונות
מיהודי ברית-המועצות עצמה בהן
מואשמת ממשלת ישראל בהזחלת ענ-
ייניהם ואילו אשר לנשיא ניכסון הכ-
ריו פסיקאי יהודי נודע בשיחה עם
מערכת עתון "הארץ" בתל-אביב:
"עובדה היא, כי לאחר ביקור הנשיא
ניכסון ברוסיה החלו השלטונות ה-
סובייטיים להתנכל ליהודים ביתר
שאת". מדען זה אף טען, כי רדיפת
היהודים, מאסרם, חקירתם ואישפוזם
בבתי חולים לחולי רוח היו לאחר-
נה לחם חוקם של יהודי ברית-המו-
עצות והדאגה לגורלם בעתיד הקרוב
מחריפה והולכת מיום ליום. יהודי
ברית-המועצות דעתם אינה נחזה לא
מהנשיא ניכסון, לא ממנהיגי יהדות
אמריקה ואף לא מממשלת ישראל חרף
המאמצים הנעשים ע"י שלשת הגור-
מים הללו גם יחד למען הצלתם המ-
הירה, באשר לדעתם האמצעים שבהם
הם נוקטים כיום אינם מספיקים כלל
ועיקר.

ב-4 בספטמבר נערך בלונדון, כינוס
של מנהיגים יהודיים מארצות רבות
(כולל מדינת ישראל וארצות הברית)
בו הוחלט לגשת לפעולה נמרצת לה-
צלת יהודי ברית-המועצות ובראש
וראשונה לביטול "כופר התעודה", מפ-
את הרצח המזועזע של י"א הספור-
טאים הישראליים באולימפיאדה של
מינכן, רצח הנספח הזקלאי הישראלי
בשגרירות בלונדון, ד"ר עמי שחור,
משלח "מעטפות הנפץ" ע"י טרוריס-

מלכד המלחמה בטירור הערבי הן
בתחומי ישראל עצמה (כולל, כמובן,
"השטחים המוחזקים") ומחוץ לגבול-
תיה, שהנה כיום כורת השעה, עומדת
עתה הפעולה למען יהדות ברית המו-
עצות מתוך מגמה להשיג בהקדם את
ביטול "כופר התעודה" על האקדמאים
היהודיים — בראש תפקידיהן של
ממשלת ישראל ואוכלוסית המדינה.
כולנו יודעים יפה, כי שתי הבעיות
הללו גם יחד עוזות תעמונה במרכז
העניינים החיוניים שלנו עוד משך זמן
רב ונכונות לכך קיימת מצד הגורמים
הציבוריים השונים.

עצתו של נשיא ארצות הברית, מר
ריצ'ארד ניכסון, בפגישתו האחרונה
בבית המלון "וואלדורף אסטוריה"
בניו-יורק, בשלהי חודש ספטמבר ש.ו.
עם מנהיגים יהודיים מארצות הברית
ל"הקפיא" לעת עתה את ענין "כופר
התעודה", כדי לא להביא דווקא על
רקע זה לידי עימות מחודש בין
ארה"ב לבין ברית-המועצות, נתקבלה
במדינת ישראל ברגשות מעורבים.
כודאי, שתושבי ישראל מבינים יפה
את רצונו של הנשיא ניכסון להגיע
במוקדם או במאוחר לידי הסדר גלוי
באלי עם ברית-המועצות, אך מצד
שני שואלים הם: היתכן הדבר, שעל
מזבח זה תוקרב זכותו האלמנטרית
של יהודי החי ברוסיה הסובייטית
ובידו תעודת גמר של אוניברסיטה
או טכניקן לעלות לישראל? מבלי לדי-
בר על עצם העקרון של הטלת "כופר"

ידעה מפלגה זו משך כל שנות קיומה. כתוצאה ממצב עניינים זה הודיע המ"כ כיר הכללי של המפלגה ומנהיגה מזה שנים רבות, חבר הכנסת, מר מאיר יערי, שבוועידה הקרובה העומדת ל- התכנס בסוף השנה הנוכחית הוא לא יציג יותר את מועמדותו לכהונת ה- מזכיר הכללי. לא יהיה זה גם בגדר של הפתעה ציבורית, באם המוסדות החדשים של המפלגה, שיבחרו בוועידה, לא יציגו יותר את מר יערי ב- רשימת מועמדיה הראשונים לכנסת, אם כי משך כל שנות קיום המדינה הוא היה המועמד הראשון ברשימת מועמדי מפ"ם. הכל יתכן בעולמנו הפוליטי!

סיבות המשבר הזה שונות ורבות הן ומן הנמנע הוא לפרט כאן את כולן. כפי שמתברר נמצאים המורדים הראשיים בהנהגה הקיימת לא בעיד, אלא דווקא בקיבוץ הארצי של "השומר הצעיר" המשמש כמשנת עיקרית של המפלגה. האופוזיציה מכ- וונת ראשית כל בגד "ההנהגה ההיס- טורית", כלומר בגד ה"ה מאיר יערי ויעקב חזן וחבריהם הקרובים. האופוזיציה תובעת עתה בפה מלא דימוק- רטיזציה של המפלגה ומתן השפעה ממשית למוסדותיה הנבחרים. מה ש- נוגע לצד הרעיוני שבפרשה הרי ה- אופוזיציה מתנגדת לקו הפרו-סובייטי, אשר ציין את דרכה של מפ"ם ב- ניואנסים שונים משך כל תקופת קיו- מה ובעיקר בשנות החמישים. מאידך גיסא אין העתים של החולקים על דרכם של יערי חזן נוחה ביותר מן ה"מעריך" עם מפלגת-העבודה, אשר לא הביא לחברי אנשי האופוזיציה, לידי "ההתחדשות הרעיונית" המיוח- לת של תנועת הפועלים הישראלית. יש ביניהם כאלה התובעים במפורש את ביטולו של ה"מעריך" והופעה עצ- מאית של מפ"ם בבחירות לכנסת ב- סוף השנה הבאה ואילו האופוזיציו- נרים האחרים אינם מעיזים אמנם עדיין לדרוש זאת, אך בכל הודמנות אציהם הם לגרום טרדות להנהגת מפ- לגתם ולסיעתה בכנסת ובמאמציהן לש- מור על שלימות ה"מעריך", שפירוקו עלול גם להביא לידי התמוטטות ה- קואליציה הממשלתית הנוכחית ברא- שותה של הגב' גולדה מאיר.

מעל עמודי "דבר" התפרסמה בימים אלה שיחה מאלפת עם מר רפי קוצר,

טים ערביים לאישים יהודיים — ירדה הפעולה למען יהדות ברית-המועצות למשך שבועות אחדים למדרגה הש- ניה במכלול מאבקינו. עם זאת כולנו חודרים הכרה מלאה, שאין כל הצ- דקה או בייקטיבית לכך ולא יתכן, ש- הדאגה ליהדות ברית-המועצות תשכח מן הלב אפילו לתקופה הקצרה ביותר.

בינתיים ממשיכים לבוא אלינו יהודים מברית-המועצות, בעוד, שבשנת 1971 — מספר העולים מברית-המו- עצות היה 13 אלף הרי כבר במשך חדשי 1972 (ינואר—אוגוסט) בלבד היה מספרם כעשרים אלף ולפי הע- רכה זהירה יבואו אלינו משם עד סוף השנה האזרחית הנוכחית עוד כשמו- נה אלפים, כך ששנת 1972 תסתיים, קרוב לחצי, ב-28—26 אלף עולים מברית-המועצות. אין ספק שמספר זה הוא עדיין אינו אלא מיעוט מבין אלה הרוצים לעלות ואף פנו בנידון אל השלטונות הסובייטיים. מספר בעלי תעודות אקדמאיות מבין המועמדים לעלייה מברית-המועצות הוא לפי ה- אומדנה כעשרים אחוז, אך האם עלינו לוותר דווקא עליהם? מה היא ההצ- דקה לכך, שתשלל מהם הזכות האל- מנטרית לבוא למולדתם המצפה להם בכליון עינים?

גודמן לו לכותב הטורים האלה ל- השתתף בישיבות סגורות, שנערכו ב- ימים אלה בתל-אביב, עם נציג משרד החוץ הישראלי, מר דיבון (המרכו את מפעל ההסברה בקשר ליהדות ברית- המועצות) וכן עם נשיא הקונגרס ה- יהודי העולמי, ד"ר נחום גולדמן, ולש- מוע מפייהם כמה פרטים על הפעולה הנעשית "מאחורי הקלעים" בנידון זה.

אכן נעשית פעולה שאין לזלזל בה בנסיבות הקיימות, אך יהדות ברית- המועצות, שהיתה אילמת כל השנים, אינה מסתפקת יותר בכל מה שנעשה. היא תובעת בפה מלא את זכותה לחיים ולעליה לישראל ושומה על כל הגור- מים לאפשר לה את מילוי שאיפתיה אלו ללא כל דיחוי נוסף.

— ב —

זה חדשים רבים, שבצמרת מפ"ם לגת פועלים מאוחדת" (בקיצור מפ"ם) ובשורותיה בישראל נטוש מאבק רע- יוני ואישי חריף ביותר, שכמהו לא

ראשי הקיבוץ הארצי כיום ה"ה שמעון אבידן (לשעבר מהמפקדים המרכזיים ב"הגנה" ובצבא הישראלי). שמיר וי. צ'וזיק זעם בטאון של הקיבוץ הארצי — "השבוע" ומספר, שבאחת משיבות מזכירות הקיבוץ הארצי בה נידונה לא מכבר בעיית הגשואין האזרחיים, נשארו חברו יעקב חזן והוא בחדדים כ"ערער במדבר"...

ועדה מכינה מיוחדת לקראת ועידת מפ"ם, שנועדה לסוף חודש דצמבר, יושבת זה זמן רב על המדוכה וכבר פרסמה את ההצעות שתובאנה בפני הוועדה בענינים מדיניים (כולל תכנית השלום עם הערבים), מבנה המוסדות המפלגתיים, היחסים עם העולם הסוציאליסטי ועם מפלגות הפועלים האחרות וכו', אך בינתיים ניטש הוויכוח הפנימי בין אנשי "ההנהגה" היסטורית לבין האופוזיציה שלה ב"מלוא עוזו. עובדה היא, שההקולקטיביות הרעיונית" לה הטיפו כל השנים ראשי "השומר הצעיר" ומפ"ם פשטה את הרגל וכי בקיבוצי "השומר הצעיר" מתנהל עתה ויכוח גלוי ונסתר על הבעיות האקטואליות והחיוניות ביותר.

יש לציין, כי ה"ה מאיר יערי ויעקב חזן — שניהם הם חברי קיבוצים עד היום. מר יערי הוא חבר הקיבוץ מרחביה ומר חזן הוא חבר משמר-העמק (הקיבוץ החוגג כיום את חג יובלו, במלאת נ' שנה לקיומו) ושניהם היו בעבר מראשי הקיבוץ הארצי של "השומר הצעיר". יוצא, איפוא, שהם כבר איבדו את השלטון בביתם הם ומכאן עד לידי איבוד השלטון במפלגה קצרה היא הדרך. האופוזיציה נגדם וחבריהם, היא כא"מור, על רקע רעיוני ואישי גם יחד. הוועדה הארצית של מפ"ם תהיה על כן, לפי כל הסימנים, "חמה" ביותר, והויכוחים לקראתה הן בסניפי המפלגה בעיר והן בקיבוץ הארצי מתנהלים עתה, במלוא הקיטור.

חבר הקיבוץ שער הגולן המשמש כ"מרכז הוועדה המכינה את המועצה הארצית של "הקיבוץ הארצי" של "השומר הצעיר" (שנועדה ל"28 ב"אוקטובר). בשיחה זו הכריז מר קוצר גלויות, שמוסדות מפ"ם זקוקים, לדעתי, לעירויים רציניי ע"י קירובם לפעולה של חברים צעירים, דבר שיבמנע מהם במידה ניכרת עד היום. להלן טוען הוא, בתשובה לשאלות העתונאי, כי "חברי הקיבוצים הם ב"יסודם אנשים פוליטיים, אבל מצב זה של אי-שיתופם בהכרעות היה אחת הסיבות לאדישות ולהתרחקות מהנושאים הפוליטיים. נוצר משבר אמון בין חברי הקיבוץ למפלגה ולהנהגתה". הנשאל אף חזר והדגיש, כי בין "הקיבוץ הארצי של השומר הצעיר" לבין מפ"ם שורר כיום משבר רציני וכי המועצה הארצית, שבה המדובר, שמטרתה לדון על הקיבוץ ותפקידיו הפוליטיים בחברה הישראלית, תתן את דעתה על מכלול היחסים הללו במלוא מובנו של מושג זה.

מנהיג מפ"ם, מר מאיר יערי, ה"מנהל זה זמן רב מלחמת חרמה ב"יריבו בכתב ובעל-פה פירסם אף הוא מעל עמודי בטאון מפלגתו "על המשמר" מיום ששי ה"22 לספטמבר ש.ז. מאמר גדול מלא זעם ותוכחה אישית. תחת הכותרת "היכן כאן ה"תמורה והיכן המפנה?". יערי טוען במאמרו זה, שיריבו אחוזים "אנטי-קומוניזם ואנטי-סובייטיות עד כדי טירוף" וכי בקיבוץ הארצי מתרכזות כיום חבורה אנטי-סובייטית הקיצונית ביותר בישראל. במועצה הארצית האחרונה של המפלגה לא זכו הללו להגיע, לדברי הכותב, אפילו לעשרים אחוזים של המשתתפים, אך בהנהגת הקיבוץ הארצי הם מהווים את הכח הדומיננטי וסביבם מתרכז גם חוג של צעירים המעדיף את תכניתו של יגאל אלון על תכנית השלום של מפ"ם. יערי מתפלמס חריפות ע.

